

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 23/20
Λουξεμβούργο, 3 Μαρτίου 2020

Απόφαση στην υπόθεση C-125/18
Gómez del Moral Guasch κατά Bankia SA

Τα ισπανικά δικαστήρια οφείλουν να ελέγχουν τον σαφή και κατανοητό χαρακτήρα της ρήτηρας που περιέχεται στις συμβάσεις ενυπόθηκου δανείου και προβλέπει την εφαρμογή κυμαινόμενου επιτοκίου βασιζόμενου στον δείκτη των ισπανικών ταμειυτηρίων

Εάν κρίνουν ότι η ρήτρα αυτή έχει καταχρηστικό χαρακτήρα, μπορούν, για να προστατεύσουν τον καταναλωτή από ιδιαίτερες επιζήμιες συνέπειες που είναι δυνατόν να επιφέρει η ακυρότητα της δανειακής σύμβασης, να αντικαταστήσουν τον δείκτη των ισπανικών ταμειυτηρίων με δείκτη συμπληρωματικού χαρακτήρα τον οποίο προβλέπει η ισπανική νομοθεσία

Με την απόφαση **Gómez del Moral Guasch** (C-125/18), που δημοσιεύθηκε στις 3 Μαρτίου 2020, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου έκρινε ότι **εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες¹ η ρήτρα σύμβασης ενυπόθηκου δανείου συναφθείσας μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία η οποία προβλέπει ότι το επιτόκιο που πρέπει να καταβάλει ο καταναλωτής ποικίλλει ανάλογα με τον δείκτη αναφοράς που βασίζεται στα ενυπόθηκα δάνεια των ισπανικών ταμειυτηρίων (στο εξής: δείκτης αναφοράς), δείκτη τον οποίο προβλέπει το ισπανικό δίκαιο. Πράγματι, η ρήτρα αυτή δεν απηχεί νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας. Το Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι τα ισπανικά δικαστήρια οφείλουν να ελέγχουν τον σαφή και κατανοητό χαρακτήρα μιας τέτοιας ρήτηρας, τούτο δε ανεξαρτήτως του κατά πόσον το ισπανικό δίκαιο έκανε χρήση της παρεχόμενης στα κράτη μέλη, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας, δυνατότητας να προβλέψουν ότι η εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας ρήτηρας δεν αφορά, μεταξύ άλλων, τον καθορισμό του κυρίου αντικειμένου της σύμβασης. Εάν τα ισπανικά δικαστήρια κρίνουν ότι η εν λόγω ρήτρα έχει καταχρηστικό χαρακτήρα, μπορούν, για να προστατεύσουν τον καταναλωτή από τις ιδιαίτερες επιζήμιες συνέπειες που είναι δυνατόν να επιφέρει η ακυρότητα της δανειακής σύμβασης, να αντικαταστήσουν τον δείκτη αναφοράς με δείκτη συμπληρωματικού χαρακτήρα τον οποίο προβλέπει η ισπανική νομοθεσία.**

Η απόφαση του Δικαστηρίου εκδόθηκε κατόπιν αιτήσεως του Juzgado de Primera Instancia nº 38 de Barcelona (πρωτοδικείου αριθ. 38 Βαρκελώνης, Ισπανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Ο Marc Gómez del Moral Guasch άσκησε αγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προβάλλοντας τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτηρας περί κυμαινόμενου και ανταποδοτικού επιτοκίου η οποία περιέχεται στη σύμβαση ενυπόθηκου δανείου που είχε συνάψει με το τραπεζικό ίδρυμα Bankia SA. Δυνάμει της ρήτηρας αυτής, το επιτόκιο που πρέπει να καταβάλει ο καταναλωτής ποικίλλει ανάλογα με τον δείκτη αναφοράς. Ο εν λόγω δείκτης αναφοράς προβλεπόταν από την εθνική ρύθμιση, τα δε πιστωτικά ιδρύματα μπορούσαν να τον εφαρμόζουν στα ενυπόθηκα δάνεια. Ωστόσο, το ισπανικό δικαστήριο επισημαίνει ότι η υπολογιζόμενη βάσει του δείκτη αναφοράς αναπροσαρμογή των κυμαινόμενων επιτοκίων ήταν λιγότερο ευνοϊκή από εκείνη που υπολογίζεται βάσει του μέσου επιτοκίου της ευρωπαϊκής διατραπεζικής αγοράς (Euribor), το οποίο χρησιμοποιείται στο 90 % των ενυπόθηκων δανείων που συνάπτονται στην Ισπανία, διότι συνεπαγόταν πρόσθετο κόστος της τάξεως των 18 000 έως 21 000 ευρώ ανά δάνειο.

¹ Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29).

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, πρώτον, ότι οι ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας². Εντούτοις, υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το ισπανικό δικαστήριο, **η εν προκειμένω εφαρμοστέα εθνική ρύθμιση δεν επέβαλλε, για τα δάνεια κυμαινόμενου επιτοκίου, τη χρήση επίσημου δείκτη αναφοράς, αλλά απλώς θέσπιζε τις προϋποθέσεις που έπρεπε να πληρούν «οι δείκτες ή τα επιτόκια αναφοράς» για να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα πιστωτικά ιδρύματα.** Επομένως, το Δικαστήριο συνήγαγε το συμπέρασμα ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας η ρήτρα σύμβασης ενυπόθηκου δανείου η οποία προβλέπει ότι το εφαρμοστέο στο δάνειο επιτόκιο βασίζεται σε έναν από τους επίσημους δείκτες αναφοράς τους οποίους προβλέπει η εθνική ρύθμιση και μπορούν να εφαρμόζουν τα πιστωτικά ιδρύματα στα ενυπόθηκα δάνεια, όταν η εθνική ρύθμιση δεν προβλέπει ούτε την υποχρεωτική εφαρμογή του δείκτη αυτού, ανεξαρτήτως της επιλογής των συμβαλλομένων, ούτε τη συμπληρωματική εφαρμογή του ελλείπει διαφορετικής συμφωνίας μεταξύ τους.

Δεύτερον, το Δικαστήριο εξέτασε τις εξουσίες του εθνικού δικαστή κατά τον έλεγχο της διαφάνειας ρήτρας αφορώσας το κύριο αντικείμενο της σύμβασης. Συγκεκριμένα, το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας προβλέπει ότι η εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών δεν αφορά, μεταξύ άλλων, τον καθορισμό του κυρίου αντικείμενου της σύμβασης εφόσον οι ρήτρες είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό³. Το ισπανικό δικαστήριο διερωτάτο σχετικά με τη δυνατότητα εθνικού δικαστηρίου να ελέγξει, ακόμη και ελλείψει μεταφοράς της εν λόγω διάταξης της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, αν μια ρήτρα όπως η επίμαχη πληροί την απαίτηση διαφάνειας που επιβάλλει η οδηγία. Συναφώς, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι οι συμβατικές ρήτρες πρέπει να πληρούν πάντοτε την απαίτηση σαφούς και κατανοητής διατύπωσης⁴. Η απαίτηση αυτή εφαρμόζεται, κατά το Δικαστήριο, ακόμη και όταν μια ρήτρα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της προαναφερθείσας διάταξης και ακόμη και αν το οικείο κράτος μέλος, εν προκειμένω η Ισπανία, δεν έχει μεταφέρει τη διάταξη αυτή στην έννομη τάξη του. Κατά συνέπεια, **τα δικαστήρια κράτους μέλους οφείλουν πάντοτε να ελέγχουν τον σαφή και κατανοητό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας που αφορά το κύριο αντικείμενο της σύμβασης.**

Τρίτον, το Δικαστήριο κρίνει ότι, προκειμένου να πληροί την απαίτηση διαφάνειας κατά την έννοια της οδηγίας⁵, **ρήτρα σύμβασης ενυπόθηκου δανείου καθορίζουσα κυμαινόμενο επιτόκιο πρέπει όχι μόνο να είναι κατανοητή από τυπικής και γραμματικής απόψεως, αλλά και να παρέχει στον μέσο καταναλωτή, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και συνετός, τη δυνατότητα να κατανοήσει τη συγκεκριμένη λειτουργία του τρόπου υπολογισμού του εν λόγω επιτοκίου και, συνακόλουθα, να αξιολογήσει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις δυνητικά σημαντικές οικονομικές συνέπειες μιας τέτοιας ρήτρας για τις χρηματοπιστωτικές του υποχρεώσεις.** Συναφώς, αποτελούν στοιχεία ιδιαίτερως κρίσιμα, αφενός, το γεγονός ότι τα κύρια στοιχεία σχετικά με τον υπολογισμό του επιτοκίου είναι ευχερώς προσβάσιμα για όποιον σκοπεύει να συνάψει ενυπόθηκο δάνειο, μέσω της δημοσίευσής του τρόπου υπολογισμού του εν λόγω επιτοκίου στην επίσημη εφημερίδα του οικείου κράτους μέλους, καθώς και, αφετέρου, η παροχή από τον επαγγελματία στον καταναλωτή πληροφοριών σχετικά με την παρελθούσα εξέλιξη του δείκτη βάσει του οποίου υπολογίζεται το εν λόγω επιτόκιο.

Τέταρτον και τελευταίο, όσον αφορά τις εξουσίες του εθνικού δικαστή κατά τη διαπίστωση του ενδεχόμενου καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας, κατά την έννοια της οδηγίας, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η οδηγία⁶ δεν αντιτίθεται στην κατάργηση από τον εθνικό δικαστή, κατ'εφαρμογήν των αρχών του δικαίου των συμβάσεων, καταχρηστικής ρήτρας σύμβασης συναφθείσας μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή και στην υποκατάστασή της με εθνική διάταξη ενδοτικού δικαίου σε περιπτώσεις στις οποίες η κήρυξη μιας τέτοιας ρήτρας ανίσχυρης θα

² Άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας.

³ Άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας, το οποίο αναφέρεται στις ρήτρες που αφορούν το κύριο αντικείμενο της σύμβασης ή το ανάλογο ή μη μεταξύ της τιμής και της αμοιβής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου.

⁴ Άρθρο 5 της οδηγίας.

⁵ Άρθρα 4, παράγραφος 2, και 5 της οδηγίας.

⁶ Άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας.

υποχρέωνε τον εθνικό δικαστή να ακυρώσει τη σύμβαση στο σύνολό της, εκθέτοντας με τον τρόπο αυτόν τον καταναλωτή σε ιδιαίτερα επιζήμιες συνέπειες. Ειδικότερα, μια τέτοια ακύρωση της σύμβασης θα μπορούσε να έχει, κατ' αρχήν, ως συνέπεια να καταστεί αμέσως απαιτητό το υπολειπόμενο οφειλόμενο ποσό του δανείου, σε έκταση η οποία ενδέχεται να υπερβαίνει τις οικονομικές δυνατότητες του καταναλωτή και, ως εκ τούτου, θα λειτουργούσε περισσότερο ως τιμωρία του τελευταίου παρά του δανειστή ο οποίος, συνακόλουθα, δεν θα είχε κίνητρο να αποφεύγει την εισαγωγή τέτοιων ρητρών στις συμβάσεις που προτείνει. Εν προκειμένω, ο Ισπανός νομοθέτης θέσπισε, μετά τη σύναψη της επίμαχης σύμβασης δανείου, έναν δείκτη «υποκαταστάσεως» ο οποίος, υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι **η οδηγία⁷ επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο, σε περίπτωση ακυρότητας καταχρηστικής συμβατικής ρήτρας που ορίζει δείκτη αναφοράς για τον υπολογισμό του κυμαινόμενου δανειακού επιτοκίου, να αντικαταστήσει τον δείκτη αναφοράς με τον εν λόγω δείκτη υποκαταστάσεως, ο οποίος είναι εφαρμοστέος ελλείψει αντίθετης συμφωνίας των συμβαλλομένων, εφόσον η οικεία σύμβαση ενυπόθηκου δανείου δεν μπορεί να εξακολουθήσει να ισχύει σε περίπτωση κατάργησης της εν λόγω καταχρηστικής ρήτρας και εφόσον η ακύρωση της σύμβασης στο σύνολό της θα μπορούσε να εκθέσει τον καταναλωτή σε ιδιαίτερα επιζήμιες συνέπειες.**

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα να υποβάλουν στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά αυτή, λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, ομοίως, άλλα εθνικά δικαστήρια ενώπιον των οποίων ανακύπτει παρόμοιο ζήτημα.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) της αποφάσεως είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσίευσής της

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Στιγμιότυπα από τη δημοσίευση της αποφάσεως διατίθενται από το «[Europe by Satellite](#)» ☎ (+32) 2 2964106

⁷ Άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας.